

Allan Kardec

CARTEA MEDIUMILOR

Autor: Allan Kardec
Titlu original: Le Livre des Médiums
Titlu: Cartea mediumilor
Editor Dexon Office, București
Ediție completată și revizuită

© by Dexon Office, 2019
Toate drepturile pentru această versiune aparțin Dexon Office
Informații, comenzi ramburs
Email dexonoffice@gmail.com
www.aldopress.ro
ISBN 978-973-701-946-2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KARDEC, ALLAN

Cartea mediumilor / Allan Kardec. - București :
Dexon, 2019
ISBN 978-973-701-946-2

133.9

Tipar: ARTPRINT
Email: office@artprint.ro

PRIMA PARTE

NOȚIUNI PRELIMINARE

Capitolul 1

EXISTĂ SPIRITE?

1. Îndoiala în privința existenței spiritelor are drept primă cauză neștiința adevăratei lor naturi. Ni le închipuim în general ca niște ființe aparte din cadrul Creației și a căror necesitate nu este demonstrată. Mulți le cunosc doar din poveștile fantastice auzite în copilărie, aproape la fel cum cunoaștem istoria din romane; fără a căuta să vadă dacă aceste povestiri, curățate de accesorii ridicole, se bazează pe un fond de adevăr, fiind frapați doar de latura absurdă. Fără să se străduiască să dea la o parte scoarța amară ca să descopere miezul, ei resping totul, așa cum fac, în cazul religiei, cei care, șocați de unele abuzuri, dezaproabă totul la fără discernământ.

Oricare ar fi ideea pe care ne-o facem despre spirite, această credință este în mod necesar bazată pe existența unui principiu inteligent în *afara* materiei; ea este incompatibilă cu negarea absolută a acestui principiu. Luăm, așadar, drept punct de plecare în existență supraviețuirea și individualitatea sufletului, *spiritualismul* fiind demonstrația sa teoretică și dogmatică, iar *spiritismul*, demonstrația evidentă. Să facem un moment abstracție de manifestările propriu-zise și, judecând prin inducție, să vedem la ce consecințe vom ajunge.

2. Din moment ce admitem existența sufletului și individualitatea sa după moarte, trebuie să admitem și că: 1. Are o natură diferită de cea a corpului, deoarece, odată separat de el, corpul își pierde proprietățile; 2. Este conștient de el însuși, deoarece i se atribuie bucurie sau suferință, altfel ar fi o ființă inertă și ar fi mai bine pentru noi să nu-l avem. Dacă am admis toate acestea, atunci putem spune că sufletul merge undeva. Ce devine și unde merge? Conform credinței comune, merge în cer sau în iad. Dar unde este cerul și iadul? Pe vremuri, se spunea că cerul era sus și infernul jos. Dar ce înseamnă sus și jos în univers, de când știm că Pământul e rotund și cunoaștem mișcarea astrilor care face ca tot ceea ce este sus la un moment dat să devină jos în decurs de douăsprezece ore, infinitul spațiului unde privirea se pierde în adâncuri incomensurabile? Este adevărat că prin loc jos se înțelege și adâncul pământului. Dar ce a devenit acest adânc de când a fost sondat de geologie? Ce au devenit acele sfere concentrice numite cer de foc, cer de stele de când am aflat că Pământul nu este centrul lumilor, că Soarele nostru este doar unul dintre milioanele de sori care strălucesc în spațiu, fiecare dintre ei fiind centrul unui vârtej planetar? Ce devine importanța „pământului pierdut” în această imensitate? Prin ce privilegiu nejustificabil ar putea acest grăunte de nisip – care nu iese în evidență nici prin volum, nici prin poziție, nici printr-un rol deosebit – să fie doar el și numai el populat de ființe raționale? Rațiunea refuză să admită această inutilitate a infinitului și totul ne spune că aceste lumi sunt locuite. Dacă sunt populate, furnizează atunci contingentul lor lumii sufletelor. Dar, încă o dată, ce devin aceste suflete, deoarece astronomia și geologia au „violat” sălașurile care le fuseseră fixate, și mai ales după ce teoria atât de rațională a pluralității lumilor le-a înmulțit la infinit? Doctrina localizării sufletelor nu poate fi în acord cu datele științei, o altă doctrină mai logică fixându-le drept domeniu, nu un loc determinat și circumscris, ci spațiul universal: este vorba de întreaga lume nevăzută în mijlocul căreia trăim, care ne înconjoară și se află lângă noi permanent. Este aceasta o imposibilitate, ceva ce rațiunea respinge? Deloc; totul ne spune că nu poate fi altfel. Atunci ce se întâmplă cu pedepsele și cu recompensele viitoare, dacă li se spulberă locurile speciale? Trebuie să observăm că lipsa de credibilității față de aceste pedepse și recompense este în general provocată pentru că ele sunt prezentate în condiții inadmisibile. Mai bine să ne spunem că sufletele își iau fericirea sau nefericirea din ele însele; că soarta lor este subordonată stării lor morale; că reunirea sufletelor bune și simpatice este o sursă de fericire; că, în funcție de gradul de purificare, ele pătrund

și întrezăresc lucruri care se sustrag sufletelor grosolane, și atunci toată lumea va înțelege acest lucru fără greutate. Să ne mai spunem că sufletele nu ajung la gradul suprem decât prin eforturile pe care le fac ca să devină mai bune și după o serie de încercări care servesc la purificarea lor; că îngerii sunt sufletele ajunse la ultimul grad la care orice suflet poate să ajungă cu bunăvoință; că îngerii sunt mesagerii Domnului, însărcinați să vegheze îndeplinirea planurilor sale în tot universul; că sunt fericite pentru aceste misiuni glorioase, iar noi conferim acestei fericiri un scop mai util și mai atrăgător decât cel al unei contemplări eterne, care nu ar fi altceva decât o inutilitate veșnică; și să mai spunem că demonii sunt doar sufletele celor răi încă nepurificate, dar care pot să ajungă ca și celelalte, lucru ce pare mai conform cu dreptatea și bunătatea Domnului decât doctrina unor ființe create pentru rău și veșnic hărăzite răului, încă o dată, iată ceea ce rațiunea cea mai severă, logica cea mai riguroasă, într-un cuvânt, bunul-simț poate să admită.

Iar aceste suflete care populează spațiul sunt tocmai cele care sunt numite *spirite*. Așadar, *spiritele* nu sunt altceva decât sufletele oamenilor lipsiți de învelișul lor corporal. Dacă spiritele ar fi fost ființe aparte, existența lor ar fi fost mai ipotetică; dar, dacă admitem că există suflete, trebuie să admitem și spiritele, care nu sunt altceva decât sufletele; dacă admitem că sufletele sunt peste tot, trebuie să admitem și că spiritele sunt peste tot. Prin urmare, nu am putea nega existența spiritelor fără să o negăm pe cea a sufletelor.

3. Aceasta este, foarte adevărat, doar o teorie mai rațională decât cealaltă; dar o teorie care nu contrazice nici rațiunea, nici știința este foarte mult; iar dacă, în plus, este coroborată cu faptele, atunci primește confirmarea raționamentului și a experienței. Găsim aceste fapte în fenomenul manifestării spiritelor, care constituie dovada evidentă a existenței și a supraviețuirii sufletului. Dar, la mulți oameni, credința se oprește aici; admit existența sufletelor și, în consecință, pe cea a spiritelor, dar neagă posibilitatea de a comunica cu ele, din motivul, spun ei, că niște ființe imateriale nu pot să acționeze asupra materiei. Această îndoială se bazează pe necunoașterea adevăratei naturi a spiritelor, despre care ne facem, în general, o idee falsă, pentru că ni le închipuim în mod greșit ca niște ființe abstracte, vagi și nedefinite, ceea ce nu este cazul.

Să ne închipuim mai întâi spiritul unit cu trupul; spiritul este ființa principală, deoarece este ființa care gândește și supraviețuiește; corpul este doar un accesoriu al spiritului, un înveliș, o haină pe care o părăsește

când se *uzează*, în afara acestui înveliș material, spiritul mai are unul, semimaterial, care îl unește cu primul; la moarte, spiritul se leapădă de acesta, dar nu și de al doilea, căruia îi dăm numele de *perispirit*. Acest înveliș semimaterial, care ia forma umană, constituie pentru el un corp fluidic, vaporos, dar care, deși este invizibil pentru noi în starea sa normală, are, totuși, câteva dintre proprietățile materiei. Spiritul un este un punct, o abstracție, ci o ființă limitată și circumscrisă, căreia nu-i lipsește decât faptul că nu este vizibilă și palpabilă ca să semene cu ființele umane. De ce nu ar acționa asupra materiei? Oare pentru că au un corp fluidic? Dar nu din rândul fluidelor celor mai rarefiate, cele pe care le privim ca imponderabile – de exemplu, electricitatea –, găsește omul cele mai puternice motoare? Oare lumina imponderabilă nu exercită o acțiune chimică asupra materiei ponderabile? Nu cunoaștem natura intimă a *perispiritului*. Dar, presupunându-l format din materie electrică sau alta la fel de subtilă, de ce nu ar avea aceeași proprietate fiind dirijat de o voință?

4. Pornind de la afirmația că existența sufletului și cea a lui Dumnezeu – unul fiind consecința celuilalt – constituie baza oricărui edificiu, înainte de a începe orice discuție spiritistă, este important să ne asigurăm că interlocutorul admite această bază. Și atunci avem următoarele întrebări:

- Crezi în Dumnezeu?
- Crezi că ai un suflet?
- Crezi în supraviețuirea sufletului după moarte?

Dacă răspunsul e categoric negativ sau mai vag – *Nu știu, aș vrea să fie așa, dar nu sunt sigur* –, ceea ce, de cele mai multe ori, echivalează cu o negație politicoasă, deghizată sub o formă mai puțin tranșantă pentru evitarea tăgăduirii prea bruște a ceea ce se numește prejudecăți respectabile, atunci ar fi la fel de inutil să mergem mai departe, pe cât de inutil ar fi să demonstrezi proprietățile luminii unui orb, care nu ar admite lumina. Pentru că, în definitiv, manifestările spiritiste nu sunt altceva decât efectele unor proprietăți ale sufletului, iar cu acesta trebuie urmat un cu totul alt curs al ideilor, dacă nu vrei să-ți pierzi timpul. Dacă baza este admisă, nu cu titlu de *probabilitate*, ci ca un lucru confirmat, incontestabil, atunci existența spiritelor decurge de aici cât se poate de natural.

5. Mai rămâne să vedem dacă spiritul poate să comunice cu omul, adică dacă poate să facă schimb de gânduri. Și de ce nu? Ce este omul, dacă nu un spirit închis într-un corp? De ce spiritul liber nu ar putea să comunice cu spiritul captiv, ca omul liber cu cel aflat în lanțuri? Din

moment ce admitem supraviețuirea sufletului, este rațional să nu admitem supraviețuirea afecțiunilor? Dacă sufletele sunt peste tot, nu este natural să credem că și cel al unei ființe care ne-a iubit în cursul vieții vine alături de noi, că dorește să comunice cu noi și că se folosește în acest scop de mijloacele aflate la dispoziția lui? Nu acționa el în cursul vieții asupra materiei corpului său? Nu el îi dirija mișcările? De ce oare, după moarte, în acord cu alt spirit legat de un corp, nu ar împrumuta acest corp viu ca să-și manifeste gândurile, așa cum un mut se poate folosi de un om care vorbește ca să se facă înțeles?

6. Să facem deocamdată abstracție de fapte care, pentru noi, fac acest lucru incontestabil; să admitem acest lucru doar cu titlu de simplă ipoteză; cerem incredulilor să ne dovedească, nu printr-o simplă negație, pentru că părerea lor personală nu poate fi lege, ci prin motive peremptorii, că acest fapt nu se poate produce. Ne plasăm pe terenul lor, și, pentru că vor să evalueze fenomenele spiritiste cu ajutorul legilor materiei, să ia din acest arsenal o demonstrație matematică, fizică, chimică, mecanică, fiziologică și să dovedească prin *a plus b*, pornind de la principiul existenței supraviețuirii sufletului:

- că ființa care gândește în noi în cursul vieții nu trebuie să mai gândească după moarte;
- că, dacă gândește, nu trebuie să se mai gândească la cei pe care i-a iubit;
- că, dacă se gândește la cei pe care i-a iubit, nu trebuie să mai vrea să comunice cu ei;
- că, dacă poate să fie peste tot, nu poate fi și lângă noi;
- că, dacă este lângă noi, nu ne poate comunica nimic;
- că, prin învelișul său fluidic, nu poate să acționeze asupra materiei inerte;
- că, dacă poate să acționeze asupra materiei inerte, nu poate acționa asupra unei ființe iubite;
- că, dacă poate acționa asupra unei ființe iubite, nu-i poate conduce mâna ca s-o facă să scrie;
- că, putând să-l facă să scrie, nu poate să răspundă la întrebările ei și să-i transmită gândurile sale.

Atunci când adversarii spiritismului ne vor demonstra că lucrurile acestea nu se pot face, din motive la fel de evidente precum cele prin care Galilei a demonstrat că nu Soarele se rotește în jurul Pământului, atunci vom putea spune că îndoielile lor sunt întemeiate; din păcate, până în acest moment, toată argumentația lor se rezumă prin aceste cuvinte:

Nu cred, aşadar, e imposibil. Probabil, ne vor spune că noi trebuie să dovedim realitatea manifestărilor; şi le vom dovedi prin fapte şi prin raţionament. Dacă nu vor admite niciuna, nici alta, dacă neagă chiar şi ceea ce văd, atunci ei trebuie să dovedească faptul că raţionamentul nostru este fals şi faptele imposibile.

Capitolul 2

MIRACULOSUL ŞI SUPRANATURALUL

7. Dacă credinţa în spirite şi în manifestarea lor ar fi o concepţie izolată, produsul unui sistem, ar putea, cu o oarecare aparenţă de îndreptăţire, să fie suspectată de iluzie; dar să ni se spună de ce o întâlnim atât de vie la toate popoarele vechi şi moderne, în cărţile sfinte ale tuturor religiilor cunoscute? Pentru că, spun unii critici, din toate timpurile, omului i-a plăcut miraculosul.

- Ce credeţi că este miraculosul?
- Ceea ce este supranatural.
- Ce înţelegeţi prin supranatural?
- Ceea ce e contrar legilor naturii.

– Chiar cunoaşteţi atât de bine aceste legi, încât puteţi stabili o limită a puterii Domnului? Ei bine, atunci dovediţi că existenţa spiritelor şi manifestările lor sunt contrare legilor naturii, că nu este şi nu poate fi una dintre aceste legi! Urmăriţi doctrina spiritistă şi vedeţi dacă această înlănţuire nu are toate caracterele unei legi admirabile, care rezolvă ceea ce legile filosofice nu au putut să rezolve până acum. Gândirea este un atribut al spiritului; posibilitatea de a acţiona asupra materiei, de a face impresie asupra simţurilor noastre şi, drept urmare, de a ne transmite gândurile lui. Rezultă, dacă ne putem exprima astfel, din constituţia sa fiziologică: deci, nu este în acest fapt nimic supranatural, nimic miraculos. Dacă un om mort de-a binelea re trăieşte corporal, dacă membrele sale răspândite se unesc ca să reformeze corpul, atunci avem de-a face cu ceva miraculos, supranatural, fantastic; ar fi o adevărată derogare pe care Dumnezeu n-o poate face decât printr-un miracol, dar nimic asemănător nu se află în doctrina spiritistă.

8. Totuşi, se va spune, admiteţi că un spirit poate să ridice o masă şi să o menţină în spaţiu fără niciun punct de sprijin? Nu este aceasta

o derogare de la legea gravitaţiei? Da, de la legea cunoscută; dar şi-a spus natura ultimul cuvânt? Înainte de a experimenta forţa ascensională a unor gaze, cine ar fi putut spune că un aparat greu, purtând mai multe persoane, ar putea să învingă forţa de atracţie? Oare, pentru oamenii obişnuiţi, acest lucru nu trebuie să fi părut miraculos, diabolic? Cel care ar fi propus, în urmă cu un secol, transmiterea unei depeşe la cinci sute de leghe şi primirea răspunsului în câteva minute ar fi fost considerat nebun; dacă ar fi făcut-o, s-ar fi crezut că poate porunci diavolului, pentru că atunci doar diavolul era în stare să se deplaseze atât de repede. Prin urmare, de ce un fluid nu ar avea proprietatea, în anumite împrejurări, să contrabalanseze efectul gravitaţiei, aşa cum hidrogenul contrabalansează greutatea balonului? Aceasta, o spunem în treacăt, este o comparaţie, nu o asimilare, folosită doar ca să arătăm, prin analogie, că faptul nu este imposibil din punct de vedere fizic. Or, savanţii au greşit tocmai atunci când, în observarea acestui fel de fenomene, au vrut să procedeze prin asimilare, în rest, faptul e mai mult decât evident; toate tăgăduirile nu-I vor putea face să dispară, pentru că a nega nu înseamnă a dovedi; pentru noi, nu este nimic supranatural; asta e tot ce putem spune deocamdată.

9. Dacă faptul este constatat, se va spune, îl acceptăm, acceptăm chiar şi cauza pe care aţi numit-o, cea a unui fluid necunoscut. Dar ce dovedeşte intervenţia spiritelor? În aceasta constă miraculosul, supranaturalul.

Ar fi nevoie aici de o întreagă demonstraţie care nu şi-ar avea locul şi ar constitui o repetare, deoarece reiese din toate celelalte părţi ale învăţăturii. Totuşi, pentru a o rezuma în câteva cuvinte, vom spune că se bazează, în teorie, pe acest principiu: orice efect inteligent trebuie să aibă o cauză inteligentă, în practică: pe observaţia că fenomenele spiritiste, dând dovezi de inteligenţă, trebuie să-şi aibă *cauza* în afara materiei; că această inteligenţă, nefiind cea a asistenţilor – dovadă rezultatul experienţelor –, trebuie să fie în afara lor; deoarece nu se vede fiinţa acţionând, înseamnă că este o fiinţă invizibilă. Atunci, de la o observaţie la alta, s-a ajuns să se recunoască faptul că această fiinţă nevăzută, căreia i s-a dat numele de spirit, nu este altceva decât sufletul celui care a trăit corporal şi pe care moartea l-a dezbrăcat de învelişul lui grosolan vizibil, lăsându-i doar un înveliş eterat, invizibil în starea sa normală. Iată, aşadar, miraculosul şi supranaturalul redus la expresia lor cea mai simplă. Existenţa unor fiinţe invizibile odată constatată, acţiunea lor asupra materiei rezultă din natura învelişului lor fluidic; această acţiune este inteligentă, pentru că, murind, nu şi-au pierdut decât corpul, dar şi-au păstrat inteligenţa care este esenţa lor; iată cheia tuturor acestor fenomene considerate în

mod greșit supranaturale. Existența spiritelor nu este, așadar, un sistem preconcept, o ipoteză imaginată pentru explicarea faptelor; este rezultatul unor observații și consecința naturală a existenței sufletului; a nega această cauză înseamnă a nega sufletul și atributele sale. Cei care ar crede că pot da acestor efecte inteligente o soluție mai rațională, reușind mai ales să explice *toate faptele*, să binevoiască a o face, și atunci vom putea discuta meritului fiecăruia.

10. Pentru cei care privesc materia ca singura putere a naturii, *tot ce nu poate fi explicat prin legile materiei înseamnă miraculos și supranatural*; iar pentru ei, *miraculos* este sinonim cu *superstiție*. Ca atare, religia, bazată pe existența unui principiu imaterial, ar fi o țesătură de superstiții; nu îndrăznesc s-o spună cu glas tare, dar o spun cu glas scăzut, și cred că salvează aparențele admitând că poporul are nevoie de o religie și copiii trebuie să fie cuminți; or, din două, una – sau principiul religios este adevărat, sau e fals; dacă e adevărat, e pentru toată lumea; dacă e fals, nu-i mai bun pentru ignoranți decât pentru oamenii luminați.

11. Cei care atacă spiritismul în numele miraculosului se sprijină, în general, pe principiul materialist, deoarece tăgăduind orice efect extramaterial, tăgăduiesc, chiar prin aceasta, existența sufletului; sondați-le gândirea, cântăriți bine sensul vorbelor lor și veți vedea aproape întotdeauna acest principiu, dacă e formulat în mod categoric, apărând în spatele aparenței unei pretense filosofii raționale cu care îl acoperă. Punând în cârca miraculosului tot ceea ce decurge din existența sufletului, sunt consecvenți cu ei înșiși; neadmitând cauza, nu pot admite efectele; de aici opinia lor preconceptă, care îi fac incompatibili cu judecarea imparțială a spiritismului, deoarece pornesc de la principiul negării a tot ceea ce nu este material. Pentru că noi admitem efectele care sunt consecințele existenței sufletului, înseamnă că acceptăm toate faptele considerate miraculoase; că suntem campionii tuturor visătorilor, adepții tuturor utopiilor, tuturor excentricităților sistematice? Ar trebui să cunoști foarte puțin spiritismul ca să crezi asta; dar adversarii noștri nu cercetează atât de minuțios; necesitatea de a ști despre ce vorbesc e cea mai mică grijă a lor. După părerea lor, miraculosul este absurd: spiritismul se sprijină pe fapte miraculoase, așadar, spiritismul este absurd: aceasta este pentru ei o judecată fără drept de apel. Cred că furnizează un argument fără replică atunci când, după ce au făcut pe cercetătorii erudiți în cazurile vizionarilor cuprinși de isterie colectivă ai Sfântului Medard, camisarzilor* din Cevennes sau călugărițelor de la Loudun, au ajuns să

descopere fapte evidente de înșelătorie pe care nimeni nu le contestă. Dar aceste povești constituie evanghelia spiritismului?

Susținătorii săi au negat că șarlatanismul a exploatat unele fapte în profitul său; că au fost create de imaginație; că fanatismul le-a exagerat mult? Spiritismul nu poate fi ferit de extravaganțele ce pot fi comise în numele lui, după cum știința nu este la adăpost de abuzurile ignoranței, nici adevărata religie de excesele fanatismului. Mulți critici judecă spiritismul doar după basmele cu zâne și legende populare care constituie ficțiunile lui; ca și cum ai vrea să judeci istoria după romanele istorice sau după tragedii.

• Camisard: calvinist, luptător împotriva armatelor lui Ludovic al XIV-lea după revocarea Edictului din Nantes (n. t).

12. Logica elementară îți cere să cunoști lucrul despre care vrei să discuți, pentru că opinia unui critic nu are valoare decât atunci când vorbește în perfectă cunoștință de *cauza*) doar atunci părerea lui, fie și cronată, poate fi luată în considerare. Dar ce greutate poate avea ea în cazul unui domeniu pe care nu-l cunoaște? Adevăratul critic trebuie să dea dovadă nu doar de erudiție, ci și de o cunoaștere profundă a subiectului tratat, de o judecată rațională și de imparțialitate, altfel orice lăutar și-ar putea aroga dreptul să-l judece pe Rossini și un pictor prost, pe Rafael.

13. Așadar, spiritismul nu acceptă toate faptele reputate miraculoase sau supranaturale; mai mult, demonstrează imposibilitatea unui mare număr dintre ele și ridicolul unor credințe care constituie, propriu-zis, superstiția. Este adevărat că în ceea ce admite există lucruri care, pentru increduli, sunt pure miracole, adică superstiții; dar, atacând ceea ce el însuși contestă, vă dovedește ignoranța despre subiect și argumentele nu au nicio valoare. Dar, se va spune, unde se oprește credința spiritismului? Citiți, observați și veți afla. Orice știință se dobândește doar cu timpul și prin studiu; or, spiritismul, care privește cele mai grave probleme ale filosofiei, toate ramurile ordinii sociale, care implică omul fizic și totodată omul moral, este el însuși o întreagă știință, o întreagă filosofie care nu poate fi învățată în câteva ore, ca nicio altă știință. A spune că spiritismul constă în masa rotitoare e la fel de pueril ca și cum ai spune că fizica se reduce doar în unele jucării pentru copii. Pentru cine nu vrea să se oprească la suprafață, e nevoie nu de ore, ci de luni și ani ca să-i sondeze toate secretele. Să se judece astfel gradul de cunoaștere și valoarea opiniei celor care își arogă dreptul de a-l judeca după ce au

asistat la una-două experiențe, de cele mai multe ori ca la o distracție. Vor spune, probabil, că nu pot să acorde tot timpul necesar acestui studiu. Fie, nimic nu-i constrânge s-o facă! Dar, când nu ai timp să înveți un lucru, nu te apuci să vorbești despre el, cu atât mai puțin să-l judeci, dacă nu vrei să fii acuzat de superficialitate. Or, cu cât ocupi un loc mai înalt în domeniul științei, ești cu atât mai puțin scuzabil că tratezi cu superficialitate un subiect pe care nu-l cunoști.

14. Vom rezuma totul în câteva fraze.

- Toate fenomenele spiritiste au ca principiu existența sufletului, supraviețuirea sa corpului și manifestărilor sale.

- Aceste fenomene, fiind bazate pe o lege a naturii, nu au nimic *miraculos* sau *supranatural* în sensul vulgar al acestor cuvinte.

- Multe fapte sunt considerate supranaturale doar pentru că nu li se cunoaște cauza; spiritismul, atribuindu-le o cauză, le introduce în domeniul fenomenelor naturale;

- Printre faptele considerate supranaturale, există multe cărora spiritismul le demonstrează imposibilitatea și pe care le trece în rândul credințelor superstițioase;

- Deși spiritismul recunoaște în multe dintre credințele populare un fond de adevăr, nu acceptă dependența de toate poveștile fantastice create de imaginație.

- A judeca spiritismul după fapte pe care nu le admiti înseamnă să dai dovadă de ignoranță și să văduvești de orice Valoare această părere.

- Explicarea faptelor admise de spiritism, cauzele și consecințele lor morale constituie o întreagă știință și o întreagă filosofie, care cer un studiu serios, perseverent și aprofundat.

- Spiritismul nu-l poate considera critic serios decât pe acela care a văzut, studiat și aprofundat totul, cu răbdarea și perseverența unui observator conștiincios, care ar ști despre subiect tot atât cât știe adeptul luminat; care, în consecință, nu și-ar fi dobândit cunoștințele din romanele științei; căruia nu i se poate supune atenției niciun fapt necunoscut lui, niciun argument la care să nu fi meditat; care ar respinge, nu prin negare, ci prin alte argumente mai peremptorii; care ar putea, în sfârșit, stabili o cauză mai logică faptelor dovedite. Acest critic nu a apărut încă.

15. Am rostit mai adineauri cuvântul miracol; o scurtă observație în această privință nu ar fi deloc deplasată în capitolul despre miraculos.

În accepția sa inițială și etimologic, cuvântul miracol înseamnă *extra-ordinar*, lucru *admirabil de văzut*, dar acest cuvânt, ca multe altele, s-a

depărtat de sensul original, iar astăzi este numit astfel (după Academie) *un act al puterii divine contrar legilor comune ale naturii*. Aceasta este accepțiunea sa uzuală și doar prin comparație sau metaforă este aplicat lucrurilor vulgare care ne surprind și a căror cauză este necunoscută. Nu intră deloc în intențiile noastre să vedem dacă Dumnezeu a putut considera util, în unele împrejurări, să facă derogări de la legile stabilite de el însuși; scopul nostru este doar de a demonstra că fenomenele spiritiste, oricât ar fi de extraordinare, nu fac deloc excepție de la aceste legi, nu au un caracter miraculos, după cum nu sunt miraculoase sau supranaturale. Miracolul nu se explică; fenomenele spiritiste se explică însă în modul cel mai rațional; așadar, nu sunt miracole, ci simple efecte care au rațiunea lor de a fi în cadrul legilor generale. Miracolul mai are un caracter, acela de a fi insolit și izolat. Or, din moment ce un fapt se reproduce, ca să spunem așa, după dorință, și la diferite persoane, atunci nu mai este vorba de miracol.

Știința face zilnic miracole în ochii ignoranților: iată de ce, pe vremuri, cei ce știau mai multe decât omul obișnuit erau considerați vrăjitori; și, pentru că se credea că orice știință supraumană vine de la diavol, vrăjitorii erau arși pe rug. Astăzi, când suntem mult mai civilizați, ne mulțumim să-i trimitem la casa de nebuni!

Dacă un om cu adevărat mort este înviat de o intervenție divină, atunci acesta este un adevărat miracol, deoarece e ceva contrar legilor naturii. Dar dacă acest om are doar aparența morții, dacă mai are în el un rest de *vitalitate latentă* și știința sau o acțiune magnetică reușește să-l readucă la viață, pentru oamenii luminați la minte este vorba de un fenomen natural; dar, pentru omul ignorant, faptul va trece drept miraculos, iar autorul va fi alergat cu pietre sau venerat, în funcție de caracterul indivizilor. Dacă, undeva la țară, un fizician lansează un zmeu electric, făcând să cadă trăsnetul peste un copac, acest nou Prometeu va fi cu siguranță privit ca fiind înarmat cu o putere diabolică; și, în treacăt fie spus, Prometeu ni se pare în mod ciudat luând-o înaintea lui Franklin; dar losua oprește mișcarea Soarelui sau, mai curând, a Pământului, acesta fiind adevăratul miracol, pentru că nu cunoaștem niciun magnetizator înzestrat cu o putere atât de mare ca să săvârșească o astfel de minune. Dintre toate fenomenele spiritiste, unul dintre cele mai extraordinare este, fără tăgadă, cel al scrierii directe, fiind unul dintre acelea care demonstrează în modul cel mai evident acțiunea inteligențelor oculte; dar, dacă fenomenul este produs de ființe oculte, asta nu înseamnă că e mai miraculos decât toate celelalte fenomene datorate unor agenți invizibili, pentru că aceste ființe oculte, care populează spațiul, constituie una dintre forțele